

La necessitat social de la memòria

Article d'opinió de la historiadora Noemí Riudor

Moment de l'homenatge als refugiats republicans enterrats a Perpinyà | Jordi Oliva

[despiece]Senyor director,
[nointext]

El passat divendres 18 de febrer de 2022, celebràvem a Perpinyà un acte en record i homenatge als refugiats de la Guerra d'Espanya enterrats al Cementiri de l'Oest de la capital del Rosselló. Un acte de memòria fruit de la recerca portada a terme amb els companys Jordi Oliva i Martí Picas. La feina feta en arxius diversos ens portava a disposar d'una nòmina de 841 persones, mortes en condició d'exiliats entre els anys 1939-1942. Els resultats obtinguts són una important aportació a la investigació històrica, però encara ho són més pel que fa al retorn social.

No hi ha memòria sense recerca, com bé deia en Josep Benet. En aquesta direcció és en la que hem treballat i ens ha permès poder reparar una anomalia democràtica. Els resultats obtinguts en la recerca, permetien que moltes famílies sabessin què va passar amb els seus parents desapareguts.

En finalitzar l'acte de Perpinyà, la neboda-neta d'una de les víctimes recollia, en una petita bossa, un grapat de terra de l'indret on s'emplaça l'ossera del cementiri, on actualment hi ha les restes de totes aquestes persones. El gest, que és senzillament simbòlic, es converteix en estremidorament important en conèixer la història familiar. Per fi podien resoldre una incògnita que havia perseguit a les filles de la víctima durant tota la vida. Del pare, mai més n'havien tingut cap notícia, no perquè les hagués abandonat, sinó perquè havia mort. Ells, com tants altres, tancaven així el dol de la seua història i trobaven la pau. L'acte del passat divendres esdevenia aquell funeral que mai

s'havia pogut fer.

És imprescindible que la recerca estigui al servei de la societat per donar resposta a la necessitat de servir la memòria però també cal que les institucions locals es comprometin en exercir un paper de lideratge en aquesta matèria. En aquest sentit, vull destacar com a exemple, la iniciativa portada a terme per l'Ajuntament de Bellpuig. El primer d'octubre de 2019 publicava la moció sobre la Memòria Històrica i el reconeixement a les víctimes de la Guerra Civil. El text de la moció s'emparava en la Llei 13/2007, del 31 d'octubre, del Memorial Democràtic i assumia com a propi el compromís de la institució recent creada, pel que fa a l'homenatge a les víctimes directes o indirectes de la Guerra Civil.

El compromís s'havia de materialitzar en la construcció d'un element memorial al nucli urbà de la població, però no es limitava només a això. La moció declarava el dia 4 de gener, Diada de la Memòria Històrica de Bellpuig. La tria de la data, evidentment no era aleatòria sinó que s'escollia en record del bombardeig aeri que la Legió Còndor va llençar sobre la població el 1939, en el qual moriren 23 persones. Tres dies més tard, el 7 de gener, un altre bombardeig acabava amb la vida de 4 persones més.

Un element per evocar el record cada dia i un dia per commemorar cada any.

El plantejament municipal aconseguia transcendir altres iniciatives que moltes poblacions estan duent a terme a nivell memorial, fent un veritable salt qualitatiu: el de la commemoració anual, o dit d'una altra manera, el del compromís permanent amb la memòria i amb la societat. I en aquest compromís la recerca hi ha jugat també un important paper per poder restituir noms i identificar els espais que formaran part d'una ruta de memòria a Bellpuig.

Proposem l'acte de Perpinyà i la moció de l'Ajuntament de Bellpuig com a exemples de recerca, acció política i memòria, a tenir en compte per a la creació d'un Centre d'Interpretació de la Guerra Civil i la Postguerra a Lleida. Un centre que cal que naixi amb una àmplia visió interpretativa de la Guerra Civil. Que no només consideri el conflicte des del punt de vista de la lluita de la democràcia contra el feixisme, sinó que en faci una lectura de país, fixant-se en les dimensions social i política que tingué. Una visió àmplia també des del punt de vista territorial, que transcendeixi la ciutat (tal com s'assenyala en el manifest per a la seua creació) acollint en el discurs iniciatives ja existents com són, entre altres, el Centre d'Interpretació de la Guerra Civil Ermengol Piró d'Alcoletge o la "Ruta Capa" d'Aitona. Un centre contra l'oblit, amb perspectiva de futur, plantejat des de la necessitat social d'obtenir respostes d'aquest passat que cada cop és menys recent.

Noemí Riudor

Historiadora

[/despiece]

[noticiadiari]68/12444[/noticiadiari]